

Sztaskó Richard

TOLAKODÁS

Mire válaszolhatnék a kérdésre („Szabad itt egy hely?”), már le is ül mellém megköszönve előzékenységet. Igyekszem úgy tenni, mintha mi sem történt volna, erősen koncentrálok a nemrég elkezdett novellára.

Amikor hetekig tartó munkánk volt valahol, nem mentünk haza a hét végén sem. Nem várt ránk senki. Mindig volt egy jó öltönyünk, és estéinket a helyi zenés presszóban töltöttük. Legalább olyan jól néztünk ki, mint a biztosítási vagy képügynökök, vagy mint egy kisváros focicsapatának játékosai, mégis gyakran előfordult, hogy holmi kis bugris adminisztrátor-nők elnéztek fölöttünk.

A vonat ütemes zakatolása sorról sorra vándorol. Odakint falvak és szántóföldek váltják egymást; közömbösek velünk, sínen robogókkal, s közülünk is csak az figyelő érdeklődéssel a tájat, aki észben tartja, hol és mikor kell leszállnia. Nekem édesmindegy, végállomástól végállomásig utazom, s még legalább másfél óra, mire leszállhatok – a szinte kötelező késésről már nem is beszélve.

Ilyenkor elkezdtünk szénlefordó modorban társalogni, és általában készenlétben vártuk a lekezelést. Miközben esetlenkedtünk, ravaszul félrevigyorogtunk egy láthatatlan társaságra, akik jól tudták, kik vagyunk valójában. Csellengtünk a pályaudvaron. Nyomába eredtünk egy fehér ruhás lánynak. Én fedeztem fel, mert bukok a kifinomult tündérekre, de

– Ne haragudjon, hogy megzavarom – fordul felém fülketársam. Nem pillantok rá, a periférián is látom erősen viharvert arcát, ez a sokat szenvedett ábrázat jó néhány kocsmai mosdó tükréből és kisvendéglő kirakatablakából nézett vissza már rám. Le is játszódom előttem a röpke jelenet: pénzt kér majd italra, vagy cigarettát, vagy bármi más egyebet, ami vélt vagy valós kínját pillanatnyilag enyhíthetné. Én pedig szabadkozom majd, miért nem tudok segíteni, pont elfogyott az apróm (ez nem igaz), már nem dohányzom (ez tény), s akármennyire is nemes a szándék (valóban?), ezt a szándékot tettekre jelen helyzetben nem tudom váltani. Így marad a kínos feszengés, és a remény: dolgavégezetlenül föláll, hogy szerencsét próbáljon a szomszéd fülkében.

– Engedje meg, kérem, hogy elmeséljek valamit – folytatja, és ránéz a kezemben szorongatott könyvre. – Sajnálom, ha megzavartam, de az a kellemes történet mindig ott lesz magának, én viszont a következőnél leszálok, s nekem *lélekbe vágóan* fontos, hogy szólhassak; tudja, ameddig odafönt engedik. Ígérem, nem bánja meg. Az egész egy nyomasztó álommal kezdődött, pontosabban csak egy álommal. És ha maga nyomasztónak vagy éppenséggel semmitmondónak tartja, ki vagyok én, hogy ítélkezzem.

Az álom, amit elmesél: ott áll egy parányi híd közepén, alatta folyó, fölötte ég, s a hídon dolgokra igyekvőket figyeli. Erős késztetést érez, hogy embertársai szemébe nézzen, de akiket lát, mind arc és tekintet nélküli alakok. Mintha nem is ebből a világból valóak lennének. Idegennek érzi magát ennyi idegen között. Ott áll a híd közepén, s nem tud semerre sem mozdulni, pedig az akarat és az elszánás megvan benne, de lábai ólomnehezek – odagyökereztek a híd aszfaltfelületére. Amikor egy óvatlannak tűnő pillanatban kezére pillant, észleli, ujjairól (vagy *-ból?*, ezt maga sem tudja) csöpög a vér, s ahová lecsöppen, ott tócsává növekszik. Teljesen indokolt a kérdés, ami ennek kapcsán eszébe villan: vajon mennyi idő kell a bíbortavacsának a lába mellett, míg teljesen megalvad? Míg ezen morfondírozik, lassan szólítgatni kezdi az ébrenlét az arc és tekintet nélküli emberek sűrű forgatagában. Kedves érintéssel érkezik, nem dadogva-hadarva, hanem hártyaafinom simogatással.

Az első tiszta gondolat elemi erővel sújt le rá, ha gondolom, nagyon szívesen megosztja velem ezt is. Kérdőn húzza fel szemöldökét, engednem kell, így hamarabb „szabadulok” tőle, s van abban igazság, amit korábban említett, a könyv és a novella megvár. Szóval – folytatja, s nem tudom eldönteni, ital szagát érzem-e rajta, vagy csak képzelődöm, mindenesetre felé fordulva feszülten figyelek – ébredés után azt érezte, neki tennie kell valamit, mégpedig hasznos dolgot, olyasfélé, amivel embertársain és önmagán is segíthet, amivel minden ismeretlen eredetű fájdalom enyhíthető. Először arra gondolt, lánggra lobbantja magát egy kanna benzín és egy égő gyufaszál segítségével valami sűrűn látogatott helyen, hogy testének melegével fázó embertársait s tulajdonképpen az egész világot fölmelegítse. Ezt az ötletet aztán elvetette, valószínűleg közfelháborodást váltana ki, félreértenék nemes szándékát, ráadásul pont azok, akiken „föltétlen és haladéktalan” segíteni

óhajt. Ekkor jutott eszébe az az önellentmondásos gondolat, amitől azóta sem tud szabadulni – szeretni nem tudok, de érzem: muszáj. Könyörtelen beleégett ez a hat szó a tudatába, és maga se tudja, pontosan honnan jött és miért, és hogy kevés dolgot érez ennyire igaznak a világból magára vonatkozóan. Ha netán ezt közölné másokkal, reményt adhatna azoknak, akik „hasonló cipőben járnak”, mint ő.

- Érti már?

Bizonytalan biccentéssel jelzem, nem igazán. Ekkor előhúzza eddig zesebben tartott jobb kezét, s elborzaszt a látvány: egyszerű konyhai kést szorongat, de a hegye csorba, fülketársam ujjai pedig pirosak, de nem a vértől, hanem valami száraz, festékszerű anyagtól.

- Ne ijedjen meg, nem akarom bántani – hörgi messzi tartományból érkező hangon. Egyáltalában nem nyugtat meg a rám villantott eszelős tekintet, de mire teljesen elmerülhetnék ebben a gondolatban, a fülke ablaka alá csavarozott asztallapba karistolni kezd a késsel. Gyors és határozott mozdulattal dolgozik. Egy-két elkészült véset után ráfúj a „munkaterületre”, forgács és por száll fel a levegőbe. A tekintet eszelőssége szemernyit sem csökken, míg el nem készül. Döbbenet figyelek, mást nem is tudnék tenni; fülketársamat pedig hidegen hagyja, bárki beléphet (új felszálló, aki végre helyet talál a vonaton, vagy esetleg a kalauz – tényleg, nem kéne már jönnie, villan eszembe a könyvjelzőként használt jegy egy részletének láttán, kilóg a könyvből, mint lihegő kutya nyelve), csak vés, aztán fúj, vés, aztán fúj. Még el se készül, de már pontosan tudom, mit ír: az iménti mondatát, ami beleégett a tudatába. Azt a hat szót. Amit mindenáron közölni akar embertársaival, hogy segítsen a szenvedőkön.

- Eddig ötszázharmincegyszer véstem ezzel a késsel valamilyen felületbe ezt a mondatot, ez lesz az ötszázharminckettedik. Nem tudok leállni. És nem is szeretnék. Ha végleg elkopik a késem hegye, szerzek egy újat és azzal folytatom. Ha elfognak és lecsuknak, a körmeimmel folytatom, cellafal, priccs, bármi jöhet, érzem, nincs előttem akadály. De ne aggódjon, ártatlan vagyok, senkit se tudnék bántani. Bennem a tiszta szándékok legtisztábbika dolgozik, percről percre, napról napra. Ez ritka kincs, minden lélegzetvételemmel azon vagyok, hogy méltóképpen megbecsüljem. Egyébként a legkönnyebben „megmunkálható” felület a betonpadok vérpiros támlái. Mintha vajba mártanám a kés hegyét, finom-puhán születnek alatta a betűk. Látja, ez is kész.

Ötszázharminckettő, s már érzem, feszít valami belülről, hogy kezdjek neki a következőnek. S hol van még a nap vége...

...És akkor a szabályosan kattogó vonatkerekek staccatójában megjelent előttem egy napsütötte park és az innenső felén húzódó, murvával felszórt sétány egyik padja. Fülketársam pedig ott áll, egy sóhaj, egy mosoly, egy hús fuvallat, egy lágy szellő, s valahol a háta mögött a város zaja, villamos a síneken, s az autók kérlelhetetlen sodra, az arcán sose tapasztalt elégedettség, nézi a betonpadot, a betonpad vérpiros támláját, a vérpiros támla megkopott színét, s a frissen vésett felirat eddig elkészült részeit, még öt perc és végez, igen, ezt a kevéske időt is teljes egészében ragadja meg, nem siet, nem kapkod, ügyel a sortartásra, ne remegjen a késsel dolgozó kéz, s ha meglátják, ha lebukik, akkor a lehető legtermészetesebben viselkedjen, mindenféle gyávaság nélkül, hiszen nincs jelen pillanatban senki sem a széles nagyvilágban, aki magabiztosabb lenne nála, előrszegett állal, büszkén halad előre, céljától eltántoríthatatlan, s a vérpiros támlával eggyé lettek, s a vérpiros támlába vésett betűk elválaszthatatlanok tőle, ha végez, leül a szemközti betonpadra, s figyelni fogja a sétányon elhaladókat, mit szólnak majd, ha elkészült, mert szótlán senki sem maradhat, nem véletlen, eddig még nem illették elismerő tekintettel, de majd eztán, a lényeg, ne siessen, ne kapkodjon, csak haladjon előre azzal a precizitással, amellyel eddig is haladt előre kitűzött célja felé tántoríthatatlan, a nemrég elkészült betűt nézi, ennél tökéletesebb már nem is lehetne ez a Z, közelebb lép, odahajol, ráfúj egyet, nézi, aztán ráfúj még egyet, fölsóhajt, a levegőt bent tartva az utolsó betű mellé illeszti a kés hegyét, majd egy gyengéd mozdulatot követően vézni kezd, izmai megfeszülnek, a halántékán verejtékcsepp jelenik meg, imbolyogva leszalad az arcán, a késhegy belemélyed a vérpiros támlába, s a vésés szürkésbarna barázdává mélyül, koncentráltan dolgozik, nem kapkod, még két-három mozdulat, és el is készül, egy sóhaj, egy mosoly, egy hús fuvallat, egy lágy szellő, s valahol a háta mögött a város zaja, villamos a síneken, s az autók kérlelhetetlen sodra, az arcán sose tapasztalt elégedettség, nézi a betonpadot, a betonpad vérpiros támláját, a vérpiros támla megkopott színét, s a frissen vésett felirat eddig elkészült részeit, még három perc és végez, igen, ezt a kevéske időt is teljes egészében ragadja meg, nem siet, nem kapkod, ügyel a sortartásra, ne remegjen a késsel dolgozó kéz, s ha meglátják, ha lebukik,

akkor a lehető legtermészetesebben viselkedjen, mindenféle gyávaság nélkül, hiszen nincs jelen pillanatban senki sem a széles nagyvilágban, aki magabiztosabb lenne nála, előre szegett állal, büszkén halad előre, céljától eltántoríthatatlan, s a vérpiros támlával eggyé lettek, s a vérpiros támlába vésett betűk elválaszthatatlanok tőle, ha végez, leül a szemközi betonpadra, s figyelni fogja a sétányon elhaladókat, mit szólnak majd, ha elkészült, mert szótlán senki sem maradhat, nem véletlen, eddig még nem illették elismerő tekintettel, de majd eztán, a lényeg, ne siessen, ne kapkodjon, csak haladjon előre azzal a precizitással, amellyel eddig is haladt előre kitűzött célja felé tántorítatlan, a nemrég elkészült betűt nézi, ennél tökéletesebb már nem is lehetne ez az Á, közelebb lép, odahajol, ráfúj egyet, nézi, aztán ráfúj még egyet, fölsóhajt, a levegőt bent tartva az utolsó betű mellé illeszti a kés hegyét, majd egy gyengéd mozdulatot követően vézni kezd, izmai megfeszülnek, a halántékán verejtékcsepp jelenik meg, imbolyogva leszalad az arcán, a késhegy belemélyed a vérpiros támlába – –

– Elnézését kérem, ha megbántottam tolakodásommal. Nem állt szándékomban. Tudja, a belső kényszer, vagy minek is nevezzem. Itt viszont le kell szállnom.

Nem tudom, mit feleljek. Föláll, biccent, majd kilép a fülkéből, s elindul a vonat vége felé. Két dologban vagyok jelen pillanatban biztos (minden mást nálamnál hatalmasabb erők a valóságatlanság ködébe burkoltak): még legalább másfél óra, mire leszállok, s akármennyire is szeretném folytatni az olvasást, képtelen lennék rá. Az egymásra és egymás alá dobált betűk közül úgyis ez az iménti furcsa találkozás nézne vissza rám, s nem is a szememet, hanem a homlokom mögötti tartományt fürkészné: kíméletlen őszinteséggel. Mire ocsúdok, már előttem áll a kalauz, s a kölletlen ábrázat azután se tűnik el az arcáról, hogy illedelmesen megköszönöm visszakapott és lekezelt jegyemet.